

Dag Daniš: Ako médiá zabíjajú slobodnú spoločnosť

- CZ24 News | 23. září 2022

SLOVENSKO: Tento komentár bude o tom, ako sa to s viacerými „nezávislými médiami“ zvrhlo do politických manipulácií, angažovaného aktivizmu, do služby moci - a do vojny s veľkou časťou domácej, slovenskej spoločnosti. Budem v ňom osobný. Týka sa mňa a týka sa aj práce mojich kolegov z iných redakcií.



Protivládny protest pred Prezidentským palácom 20. septembra 2022. Foto: Matúš Zajac

V utorok večer boli v Bratislave verejné protivládne protesty. Mali dve časti: občiansku (so zaujímavými rečníkmi) a stranícku. Prišlo niekoľko tisíc ľudí, ktorí majú, spolu so svojimi rodinami, existenčné obavy. Z prudkého rastu cien, z nedostatku energií, z kolapsu rodinných rozpočtov, z možnej straty práce, z toho, že neuživí svoje deti...

Polícia informovala, že protesty boli pokojné a nemusela ani raz zasahovať.

Televízia Markíza ich napriek tomu zarúmala titulkom *Dezoláti v uliciach*. Reportáž Adela Ghannama bola pritom spracovaná profesionálne. Začínala sa slovami, že akcia mala pokojný priebeh. Končila sa rovnako. No titulok, o ktorý sa postarala redakcia, ostal. Markíza urazila tisíce ľudí, ktorí tam neprišli za Ficom (ten ich len zneužil). Prišli vyjadriť nespokojnosť a protest.

Priznám sa, že ma to - ako už toľkokrát - pobúrilo. Toto nie je žurnalistika vo verejnom záujme. Toto je primitívny, agresívny a v konečnom dôsledku nebezpečný aktivizmus, ktorý z veľkej časti spoločnosti vyrába „vnútorného nepriateľa“.

Markíza si priznala chybu a ospravedlnila sa, že išlo o omyl. Fajn, pekné gesto. No podstatu problému nerieši. Nešlo len o Markízu. Urážlivý titulok okamžite verejne pochválili viacerí novinári z iných médií (najmä tí jednoduchší; tí bystrejší pochopili, že takéto chyby dodávajú muníciu ľuďom ako Fico). Potvrdilo sa tým, že to nebola len chyba či vybočenie. Naopak, bol to jeden z prejavov angažovaného nastavenia väčšiny médií, ktoré s predsudkami a arogantne hodnotia udalosti ešte pred tým, ako sa začali.

Táto politika médií nie je len prízemná a hlúpa. Je nebezpečná. Úlohou médií je kontrolovať a kritizovať tých, ktorí majú moc. Nie urážať a oplúvať veľkú časť bezmocnej spoločnosti, ktorá vyšla do ulíc protestovať. Ak sa tieto trendy zosilnia, máme nakročené k vážnym spoločenským konfliktom. A k vnútornému rozvratu, pri ktorom skôr či neskôr potečie krv.

Pandemické manévry

Nepričítaný aktivizmus médií sme videli už v roku 2020. Počas pandémie. Vtedy som bol prvýkrát vážnejšie zdesený z práce väčšiny médií a „novinárov“.

Po drastických vládnych opatreniach a plošnom zatváraní obchodov prišli o prácu desiatky tisíc žiteľov rodín. Na november 2020 boli ohlásené veľké protesty.

Protesty ma vtedy zaujímali aj ako občana, aj ako novinára. Von ma ťahala zvedavosť. Protesty boli veľké a napriek niekoľkým hlúpym incidentom bez násilností. Na jednom z nich bolo cez 20-tisíc ľudí.

Boli tam bývalí voliči OĽaNO. Boli tam rodiny s deťmi. Boli tam mladší aj starší kňazi. Bol tam aj majiteľ mojej obľúbenej kaviarne, ktorá to už má za sebou. Boli tam aj jeho ľudia, ktorí zrazu nemali z čoho žiť.

Z protestov v novembri 2020 som mal dobrý, takmer euforický pocit. Videl som, že spoločnosť – ešte stále slobodná – sa vie ozvať proti opatreniam, ktoré boli pre mnohých likvidačné, neprimerané a za hranou práva. Iste, na protestoch bolo aj zopár štrbavých opilcov a áno, zneužívali ich aj ľudia ako Fico či Kotleba. No tie protesty neboli o nich. Až takí silní nie sú. Boli o mobilizácii desiatok tisíc ľudí proti hrubým zásahom do ich práv, do ich slobody a do ich rodinných podnikov a majetku.

Bol som rád, že aspoň niekto sa ozval. Lebo ak by sme boli pri pandemickom demolovaní práva všetci ticho, drvení strachom z vírusu a autorít a odovzdane zavretí doma ako dobytok, bolo by to hanebné. A smutné.

Keď som sa z protestov vrátil domov, bol som ostrasení z toho, ako manipulatívne akciu rámcovali médiá. Veľkosť protestov sa prehliadala. Reportáže sa účelovo redukovali na drobné skupiny hulvátov. Ministri aj novinári nadávali protestujúcim ľuďom do opíc, do luzy, do dezolátov, do fašistov a odpadu...

Napísal som komentár o tom, že musíme rozlišovať medzi tými, ktorí protesty zneužili (Fico, Danko, Kotleba) a medzi desiatkami tisíc nespokojných, ale slušných ľudí, ktorí vyšli do ulíc, lebo nemali z čoho žiť. Následky: ozvali sa mi viacerí známi a bývalí kolegovia, že so mnou definitívne končia, lebo som fašista a konšpirátor. Jedna bývalá kolegyňa mi silne rozrušená telefonovala a vrieskala, aby som prestal písať. A aby som si uvedomil, že „tí dezoláti z protestov“ patria všetci do basy. Keď som sa jej pýtal, či na protestoch bola, keď tak prísne súdi ich aj mňa, poradila mi, aby som si pozrel Markízu.

Aha. Áno. Iste, iste... Pani už dlhšie nikde nebola, sedela vzorne zamknutá doma, pozerala Markízu a spravodajstvo o fašistoch a dezolátoch, ktorí po ulici nechodia v rúšku. Rozumel som jej, z produkcie televízií a online médií musela byť na smrť vydesená.

V konflikte médiá - spoločnosť

Pochopil som, že s obrazom udalostí a verejného odporu – s krivým obrazom udalostí a verejného odporu – to authority a médiá prevalcovali. A moje vnímanie ostane silne exotické a pre väčšinu poburujúce.

Takisto som pochopil, že tu už nejde len o politický aktivizmus v médiách, ale o niečo oveľa vážnejšie. Išlo o mediálne vyhlásenie vojny tej časti spoločnosti, ktorá kritizovala plošné opatrenia a ktorá bola pripravená protestovať.

Bolo to tak pri protestoch. Bolo to tak pri vynucovaní plošného očkovania. Bolo to tak pri manévroch s testovaním a potupnými „priepustkami na slobodu“.

Autority prenasledovali vedcov a lekárov, ktorí kritizovali predpísanú líniu. A médiá im v tom s nemalou dávkou fanatizmu asistovali. Išli po krku lekárom, ktorí kritizovali neprimeranosť opatrení. Išli po krku právnikom, ktorí upozorňovali na prelamanie ústavných práv občanov. Išli po krku každému, kto vybočil z línie režimu.

Viacerí vedci a lekári sa mi v súkromných rozhovoroch priznali, že aj oni majú výhrady k plošnému očkovaniu proti covidu (dnes už prekonanému), k plošným lockdownom, k porušovaniu práv pacientov, k zamlčievaniu nežiadúcich účinkov nových vakcín... Keď som sa ich opýtal, prečo sa

neozvú verejne a nahlas, odpoveď bola vždy rovnaká. Nie sú predsa blázni, aby sa potom nechali prefackávať od 25-ročných redaktortiek Aktualít alebo od dozorcov v Denníku N.

Sloboda pod tlakom

Výsledok: pre besnú mediálnu politiku v službe autorít sa darilo eradikovať nie vírus, ale slobodu slova. Mnohí lekári a vedci sa báli ozvať s kritikou. Tí, ktorí sa nebáli, skončili na čiernych zoznamoch. Medzi „dezolátmi“ a s návrhmi na postihy. V médiách sa presadili ploché kampaňové heslá aktivistov typu Peter Sabaka či Richard Kollár. Navodzoval sa dojem (pokrivený dojem), že hlas vedy sú iba oni.

Keď v januári 2022 Američania náhle ohlásili koniec plošných opatrení a koniec plošného očkovania, dúfal som, že médiá sa aspoň čiastočne vymania z dvorných služieb. A spoločnosť, ktorá si aj vďaka odporu a masívnym protestom v Spojených štátoch a západnej Európe ubránila časť slobody, sa vráti do normálu.

Bol to omyl.

Po pandemických a klimatických manévroch prišli vojenské.

V službe jastrabov

Viaceré médiá sa opäť veľmi intenzívne vložili do služby režimu. Samozrejme, nie národného, domáceho, ktorý je v časoch kríz čoraz menej relevantný. Vložili sa do služieb globálnej oligarchie, ich mediálnej mašinérie a dôrazne presadzovaných „atlantických záujmov“.

Prituhovanie v mediálnej politike a obhajobe predpísaných názorov bolo ešte tvrdšie ako počas pandémie. Hybridná vojna si vyžiadala, aby sa médiá zapojili ako pešiacy do vojny – do informačnej vojny a propagandy.

Sčasti to bolo opäť (ako počas pandémie) pochopiteľné. Rusko vojensky napadlo susedný štát, porušilo tým medzinárodné právo, západná spoločnosť musela reagovať, hlavnou témou boli bezpečnostné opatrenia. V tomto zmysle to bolo s médiami v poriadku. Ak niektorý štát presadzuje svoje ciele vojenskou silou, treba to odsúdiť a kritizovať.

Na druhej strane: menej pochopiteľná bola intenzita a jednostrannosť mediálnej propagandy. Média nekriticky preberali rétoriku NATO a Spojených štátov. A nepripúšťali diskusiu a kritiku politiky Západu.

Bola to chyba. A prispela k vojne.

Protieurópska politika

V decembri 2021 a v januári 2022 Rusko dôrazne žiadalo rokovania o vzájomných bezpečnostných zárukách NATO – Rusko, o jadrovom odzbrojení Európy a o neutrálnom vojenskom štatúte Ukrajiny. Európske krajiny ako Nemecko a Francúzsko boli v otázke rokovaní otvorenejšie. Spojené štáty a Británia razili politiku tvrdej línie. Rokovania de facto odmietli. Dosť arogantne. A Rusku pohrozili, že ak použije silu, nasledovať budú sankcie.

Európske sankcie.

Viacerí novinári v tom čase vystupovali ako mediálna divízia NATO. Zdržanlivú politiku Nemecka a Francúzska odsudzovali. Chválili politiku Spojených štátov a Británie. V poriadku, majú na to právo.

Médiá, aj európske, boli vždy nastavené silne „atlanticky“. Problém bol ale v tom, že iný, kritický názor, ktorý by prihliadal viac na európsky záujem než na americký, v médiách celkom strácal priestor. Považoval sa za zradu či dokonca za protizápadný. Hoci Západ tvoríme aj my Európania.

Európsku politiku – aj tú mediálnu – pevne ovládli anglosaské veľmoci. Západné jadro EÚ s Nemeckom a Francúzskom išli bokom.

Zvyšok asi poznáte. Kto sa opováži kritizovať politiku Spojených štátov, politiku rozširovania NATO, politiku dlhoročného vyzbrojovania Ukrajiny, politiku obchodných sankcií, ktoré škodia nielen Rusku, ale aj Európanom..., ten končí na čiernom zozname „ruských agentov“. Je odsudzovaný ako zradca, fašista, dezolát.

V médiách sa zúfalo zúžil priestor nielen pre hlasy, ktoré presadzujú národný záujem, ale aj pre hlasy, ktoré presadzujú európsky záujem. Teda prehodnotenie sankcií tak, aby nepotápali nás, Európanov. A aby neohrozovali prosperitu a prežitie EÚ.

Médiá polemiky na tieto témy nepripúšťajú. Namiesto diskusie tu máme mediálne imperatívy a propagandu: musíte šetriť, musíte sa obetovať, musíte vydržať rast cien a pád životnej úrovne, musíte sa pripraviť na veľkú krízu v Európe...

Zástupcovia energetického priemyslu a podnikov sa boja nahlas prehovoriť. A kritizovať politiku sankcií. Nechcú skončiť v palbe médií, ktoré by z nich okamžite vyrobili dezolátov (ako z tých, ktorí protestujú v uliciach).

Divoký obrat

Médiá za posledné roky rezignovali na svoje pôvodné poslanie a zdegenerovali (česť výnimkám).

Keď som v roku 1997 začínal ako novinár, médiá som vnímal ako silu, ktorá má kritizovať moc (vojenskú, politickú, finančnú). A ako silu, ktorá má stáť na strane slobodnej západnej spoločnosti.

Médiá sa v tom čase považovali za obhajcov občianskej spoločnosti a slobody slova. Každý (áno, každý, aj zločinec) mal mať právo prehovoriť. A povedať svoj názor na spor. Strany, združenia, únie, kritické protirežimové hlasy z ktorejkoľvek skupiny spoločnosti boli rešpektované a mali vo verejnom priestore svoje miesto.

Otvorená spoločnosť, pluralita názorov, sloboda slova a ochota diskutovať sa ctili ako posvätná hodnota.

Keď sa pozriem na úlohy médií dnes, vnímam niečo, čo som nikdy vnímať nechcel – službu režimu, službu predpísanej línii, postihovanie iných názorov, dokonca aj tých, ktoré sa snažia hájiť národný či európsky záujem. Vnímam vojnu médií s domácou spoločnosťou (alebo jej veľkou časťou).

Inkvizičná politika médií má dnes za následok koniec slobodnej, otvorenej občianskej spoločnosti v jej tradičnej podobe. Ľudia z rôznych profesií, stavov, spoločenských skupín – tí ľudia, ktorí v roku 1989 vítali príchod slobody – dnes majú obavy verejne vystupovať, prezentovať kritické názory, protestovať. Chcú sa vyhnúť mediálnej šikane a radšej mlčia alebo hovoria potichu.

Aby som to zhrnul: v 90. rokoch boli médiá spoľahlivými ochrancami slobodnej občianskej spoločnosti. Teda spoločnosti, ktorá bola typická pre západné krajiny. Dnes kritické, polemické a protestné hlasy, ktoré sú nutnou podmienkou slobody (západnej slobody), zúrivo potláčajú. A vyžadujú názorovú spartakiádu ako v komunistickej Číne.

Lámem si hlavu, prečo sa vlastne tomuto typu režimových médií hovorí „liberálne“, „proeurópske“ a „prozápadné“. Nie sú nič z toho, na čo sa hrajú. Ani omylom.

Zdroj: standard.sk